

Esilust. tste 6/8.2.1979

ULVILA, SUOLISTO, MÄKELÄ

Pronssikautisen hautaraunion kaivaus
Unto Salo, Tapani Tuovinen 1978

Ulvila, Suolisto, Mäkelä.

Pronssikautisen hautaraunion kaivaus 27.7. - 7.8.1978.

Maanomistaja: maanv. Pentti Setälä, os. 29310 SUOLISTO
 puh. 939-71109.
 RN:o 18.

Peruskartta 1143 05 KAASMARKKU, painettu 1962.

Kaivauskohteen koordinaatit:

X = 6813 25

y = 556 22

z = +31.1 (kiintopiste, pl. 80)

Paikalta saadut löydöt: TYA 111:1-4.

Inv.kert. Jouko Paganus 1964, n:o 3.

Kertomukseen kuuluu:

6 karttaliitettä sekä

10 valokuvaaliitettä.

Valokuvat: TYA 1596-1692

TÄMÄN KERTOMUKSEN MUKANA 2 VALOK. LIITETÄ 12 P 2 1979

Ulvilan kunta myönsi kenttätyövuodeksi 1978 Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitoksen Arkeologian osastolle määrärahan tiettyjen Ulvilan kunnan alueella sijaitsevien pronssikautisten hautaraunioiden tutkimiseksi. Määrärahan suuruus oli 7.000 mk, minkä lisäksi laitoksen käyttöön annettiin valtion työllistämistuella palkattuja nuoria. Kenttätutkimukset suoritettiin 27.7. - 15.8.1978, ja niiden kohteena oli Ulvilan Suoliston kylässä Setälän talon metsäpalstalla sijaitseva hautaraunio, joka Satakunnan seutu-kaavaliiton kiinteiden muinaisjäännösten luettelossa (Unto Salo 1972) on numerolla Ulvila 06, sekä Ulvilan Suoliston kylässä Pelto-
mäen talon maalla sijaitseva hautaraunio (Ulvila 05). Jälkimmäisestä kohteesta on laadittu erillinen kaivauskertomus. - Edellisestä kohteesta on tässä kertomuksessa käytetty työnimeä Mäkelä lähinnä sijaitsevan talon nimen mukaan.

Kaivaukset tapahtuivat allekirjoittaneen Unto Salon vastuulla, valvonnassa ja ohjeiden mukaisesti; kaivauksen apulaisjohtajana

toimi allekirjoittanut Tapani Tuovinen, apunaan kartanpiirtäjänä fil.yo. Maija Mikkonen. Kaivaustyövoimana oli neljä ulvilalalaista nuorta.

Kaivauskohde sijaitsee 9.16 km itäkaakkoon (ESE 17/60) Ulvilan kirkolta, 250 m Nakkilan kunnan rajalta pohjoiseen (kartta 6). Raunio on rakennettu pitkänomaisen mäen laen kaakkoisreunaan siten, että rinne laskee melko jyrkästi heti raunion itäreunasta (kartta 5). Mäen pituus pohjois-etelä-suunnassa on n. 100 m ja leveys länsi-itä-suunnassa 40-50 m. Se on muodostunut lajittumattomasta moreeniaineksesta, jonka pintakerros on postglasiaalisesti huuhtoutunut, minkä vuoksi mäen maanpinta on hyvin lohkareinen. Mäki kohoaa 6-7 m lähiympäristöä korkeammalle, mutta jää korkeutensa - 30-31 m mpy - puolesta pohjoisessa ja koillisessa sijaitsevan asumattoman moreenimaaston varjoon. Lounaassa mäki laskee lähes 10 m savipohjaiseksi notkoksi, joka erottaa mäen Nakkilan Uotinperä II:n ja Rieskaronmäen tunnetuista pronssikautisista muinaisjäännöskomplekseista. Lähistöllä olevat viljelykset ovat pronssi-kauden aikana tai sen jälkeen maatuneita savikkoja. - Ympäröivä metsäkasvillisuus on kuusivaltaista mustikkatyypin tuoretta kangas- metsää. Mainittu kaivauspaikan lounaispuolella oleva notko kasvaa soistuvaa kuusimetsää.

Kaivausten alkaessa raunion kunto oli seuraavanlainen (neg. 1596-1603). - Raunion päällä kasvoi neljä nuorta koivua sekä pihlajanversoja. Raunion päällä oli niukasti turvetta.

Raunion keskelle oli kaivettu 1,5 m:n levyinen ja 0,8 m:n syvyinen kuoppa, jonka täyttekivet oli nostettu kuopan reunoja kohottavaksi kehäksi, mikä merkitsee sitä, ettei raunio alunperin ole ollut nykyisen korkuinen, vaan sen suurin korkeus lienee ollut n. 0.6 - 0.7 m (neg. 1603, 1607, 1610). Kuoppa ulottui raunion pohjakerrokseen asti (kartta 1). Sen itäreunassa oli näkyvässä pystyssä oleva laakakivi (neg. 1610) (mitat 45 x 50 x 15 cm), johon palataan raunion keskusrakenteen yhteydessä. - Kuopan ovat tietävästi kaivaneet eräät paikalliset asukkaat malmia etsiessään joitakin kymmeniä vuosia sitten.

Po. kuopan kaakkoispuolella kaakkoissektorissa oli pienempi matala kuoppa, joka oli syntynyt muutaman kiven poisnostamisesta.

Muilta osin raunio oli kohtalaisessa kunnossa. Raunion mäenrinteeseen kallistuva itäpuoli (kartta 5) oli muuta rauniota matalampi ja näytti jonkin verran mäkeen sortuneelta: kaakkoissektorin reunimmaiseta kivet olivat irrallaan eivätkä olleet vielä maatuneet. Kaakkoissektorin reuna lienee valunut itään päin vajaan metrin.

Raunio jaettiin neljällä pääilmansuuntien suuntaisella säteellä neljään sektoriin, jotka purettiin kerros kerrokselta järjestyksessä koillissektori - luoteissektori - lounaissektori - kaakkoissektori. Profiilit piirrettiin raunion poikki etelä-pohjois- ja länsi-itä-suunnissa (kartta 4). Raunion keskusrakenteesta piirrettiin detaljikartta (kartta 3, neg. 1679). Pintaprofiilikartta havainnollistaa mäenrinteiden kallistumaa sektorisäteiden suuntiin (kartta 5). Vaikean maaston vuoksi yleiskartan osalta tyydyttiin peruskartan antamaan tarkkuuteen (kartta 6). Purkamisen jälkeen raunio rekonstruoitiin (neg. 1680-1682).

Vaaituskiintopiste vedettiin peruskartalla olevasta ilmakehuvauspisteestä, kork. +19.5, jonka sijainti on $x = 6813\ 44$, $y = 555\ 72$.

Tutkimuskohteena ollut raunio oli enimmäkseen tasakokoisista kivistä ladottu pyöreä hiidenkiuas, jonka halkaisija pohjois-etelä-suunnassa oli n. 7.2 m ja länsi-itä-suunnassa n. 7,5 m. Profiili oli kupera, korkeus raunion reunassa 0,3 m, keskustassa 0,7 - 0,9 m.

Raunion kivien halkaisija vaihteli 10-50 cm; enimmäkseen kivet olivat päänsäkökoisia tai hiukan suurempia moreenikiviä. Täyte kivien seassa oli myös nyrkinkokoisia ja pienempiäkin kiviä, jotka ainakin osaksi ovat rapautumisen tuotetta. Ei voitu havaita, että pintakivet olisivat poikenneet kokonsa puolesta täyte kivistä. Keskimääräistä suuremmiksi arvioitavia kiviä oli lähinnä kaakkoissektorissa (kartta 1) sekä lounaissektorin pohjakerroksen tuntumassa (neg. 1659, 1662), joskin viimeksimainittujen seassa oli myös pieniä sirpaleita. Maatäytettä ei rauniossa ollut; sen sijaan kivien välissä oli joi-takin puunjuuria ja sekundaarista maannosta.

Luoteissektorin kiintokiven päällä ollut kivikerros sisälsi mm. kirkkaanvalkoisen pyörityneen kvartsimukulan (20 x 15 x 15 cm), joka ehkä värinsä vuoksi on tarkoituksellisesti kätkeyty raunioon.

Raunio oli rakennettu viiden suuren kiintokiven päälle ja sisäpuolelle. Kiintokivistä kolme reunustaa rauniota ja kaksi on toiminut raunion täytteenä siten, että ne alunperin ovat olleet

näkymättömiin peitettyinä. Tosin molemmat kivet, luoteis- ja lounaissektoreissa, olivat myöhemmän sortumisen ja kaivelun johdost tulleet osittain näkyviin (kartta 1). Luoteissektorin kiintokivi oli peitetty kivivaipalla, joka ulottui sen yli vajaan metrin verran raunion reunaan asti. Kiintokiven päälle, kivipeitteen alle, oli muodostunut 5 cm:n paksuinen maannos, johon oli juurtunut koivu (neg. 1639-1646, 1648). Lounaissektorin kiintokiveä peitti vain yhden kivikerroksen vaippa, jonka läpi kiintokivi osittain näkyi; täytekiveys lienee ulottunut kiintokiven yli puolisen metriä raunion reunaan. - Kolme muuta kiintokiveä kaakkois- ja koillissektoreissa reunustivat rauniota. Koillissektorin kiintokiveä käytettiin kiintopisteenä.

Neljän kivikerroksen poistamisen jälkeen koillis- ja lounaissektoreissa tuli näkyviin kehärakenne (neg. 1629-1632, 1662). Kehä koostui 9:stä suurehkosta kivistä, jotka muodostivat raunion keskustaa kiertävän puoliympyrän muotoisen kaaren koillissektorista luoteissektorin kiintokiveen ja tästä kiintokivestä lounaissektorin kiintokiveen, jolloin luoteissektorin kiintokivi teki kehään vajaan kahden metrin katkon. Puoliympyrä avautui eteläkaakkoon (kartta 2: merkitty paksunnetuilla ääriviivoilla; neg. 1636-1638, 1664, 1667). Kehäkivien koko idästä pohjoisen kautta lounaissektoriin lueteltuna: 50 x 100 cm; 50 x 65 cm; 50 x 75 cm; 40 x 50 cm; 35 x 60 cm; 40 x 75 cm; 50 x 85 cm; 40 x 65 cm; 55 x 60 cm.

Lounaissektorissa raunion ulkoreunaan oli jätetty näkyviin täytekiveystä reunustamaan kaksi ikäänkuin raunion reunaa pönkittävää pystypaatta (neg. 1607, 1616, 1617, 1621, 1655-1657, 1659-1661). Molemmat paadet oli asetettu pystyyn nojalleen lounaissektorin kehäkiviä vasten, ja täytekiveys ulottui paasien yläosan tasolle. Pohjoisempi paasikivi kallistui jyrkemmin raunion keskustaan päin. Paasien mitat: lev. 50 cm, kork. 70 cm (pohjoisempi); 40 x 55 cm, kork. 55cm (eteläisempi)(kartta 2; neg. 1662-1664, 1667).

Raunion keskellä, johon em. suuri kuoppa oli kaivettu, kiinnittyi huomio eräisiin yksityiskohtiin. Kaakkois- ja koillissektorien rajalla oli pystyssä oleva laakakivi (45 x 50 x 15 cm), jonka suora lape oli kuoppaan päin, länteen (kartat 2 ja 3), sekä koillissektorin kulmassa edellisen la'an vieressä lappeelleen keikahtanut laakakivi (40 x 55 x 10 cm) (neg. 1610, 1636, 1638, 1642, 1679).

Luoteissektorin suuren kiintokiven eteläkupeessa havaittiin edelleen

vinosti lappeelleen kallistunut laakakivi (35 x 50 x 10 cm), joka nojasi kiintokiveen (neg. 1658). Nähdäkseni kyseessä olisi paasiarkkuhauta, joka on pahasti tuhoutunut raunion keskustaa ennen tutkimuksia kaiveltaessa. Kolme paasiarkun seinää voidaan tämän oletuksen mukaan rekonstruoida, jos ajatellaan idänpuoleisten laakakivien toimineen yhtenä paasiarkun seinämänä, luoteissektorin kiintokiven kaakonpuoleisen lähes pystysuoran sivun toisena ja samaan kiintokiveen nojaavan la'an kolmantena seinämänä tai sen osana, mutta neljännen seinämän rakenne ja paasiarkun mahdollinen kattorakenne jäävät tietysti avoimiksi. Joka tapauksessa oletuksessa paasiarkussa voidaan arvioida olleen tilaa n. 1,4 x 0,8-1,0 m - Olettamusta tukee osaltaan se, että luoteissektorissa oli yksi ja kaakkoissektorissa kolme raunion päällä sijainnutta, paasiarkkuun viittaavaa irrallista laakaa, jotka saattoivat olla raunion keskiosan penkomisen yhteydessä keskusrakenteesta nostettuja kiviä. Keskusrakenteen hautaluonteeseen taas viittaa se, että paasiarkun sisäpuolelta löydettiin niukasti - 14 g - palaneita luunsiruja (TYA 111:4).

Raunion pohjakerrosta tutkittaessa löydettiin kolme polttohautaa, joiden poltettu luuaines oli siroteltu alkuperäiselle maanpinnalle kivien väliin ja alle. Palaneet luunsirut ovat puhdistettuja, väriltään valkeita tai vaaleanruskehtavia ja enimmäkseen aivan pieniksi siruiksi ja jauhemaiseksi pirstoutuneita, joskin suurempiakin luun osia on joukossa. Selvästi rajautuvien polttohautojen lisäksi raunion kaikkien sektoreiden pohjakerroksesta löydettiin yksittäisiä palaneita luunsiruja hajallaan. Oman löytöalueensa muodosti mainittu paasiarkku. Koillissektorissa yksittäisiä palaneita luunsiruja löydettiin myös kehäkiveyksen ulkopuolelta.

Pohjoisin polttohautaus (kartassa 2 löytöalue I) sijaitsi raunion kehäkiveyksen pohjoisimpien kehäkivien välissä, kiintokivenkupeessa, koillis- ja luoteissektorien rajalla. Hautaan oli siroteltu n. 0,4 m²:n alalle 92 g palaneita luunsiruja (TYA 111:1). Haudassa saatettiin erottaa muutaman cm²:n suuruinen sinivihreäksi värjäytynyt laikku, ehkä maassa tunnistamattomaksi tuhoutunut pronssi-esine, josta oli enää pronssihometta jäljellä.

Raunion eteläreunassa sijaitseva polttohautaus (kartassa 2 löytöalue II) sijaitsi lounais- ja kaakkoissektorien rajalla kiintokiven ja suuren irtonaisen kiven välisessä onkalossa. Palaneet luunsirut

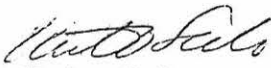
oli siroteltu n. 0,9 m²:n alalle siten, että kaakkoissektorin raskas kivi - sen siirtämiseen tarvittiin 4-5 miestä - oli nähtävästi lopuksi vieräytetty haudan päälle, koska luunsiruja löydettiin myös sen alta. Toisaalta luuesiintymä ulottui myös kiintokiven alle, joka puolestaan on massaltaan sitä luokkaa, että sen liikuttamiseen olisi tarvittu suuremman joukon ponnistelua. Siksi ei ole luultavaa, että sitä olisi liikuteltu raunion rakentamisen yhteydessä. Haudassa oli palaneita luunsiruja 690 g (TYA 111:2), ja luunsirut keskittyivät tiheimmilleen kiintokiven kupeeseen.

Kolmas polttohauta (kartta 2, löytöalue III) sijaitsi kaakkoissektorissa. Hauta oli alkuperäiselle maanpinnalle, kivien lomiin, n. 0,4 m²:n alalle laskettu palaneiden luunsirujen alue, jolta otettiin talteen 59 g palaneita luunsiruja (TYA 111:3). - Haudan sijainnista pantakoon merkille, että se katkaisee koillissektorista kiertävän kehäkiveyksen, ja mikäli hauta on sekundaarinen ja kehäkiveystä nuorempi, samalla tarjoaa selityshypoteesin sille, miksi kehä ei ole täydellinen; onhan rauniota täytynyt raivata uutta hautausta varten.

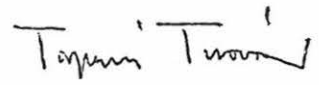
Raunion pohjakerros oli luontaista raekooltaan vaihtelevaa moreeniainesta, ja raunion rajautuminen alkuperäiseen maanpintaan on liukuva.

Turussa tammikuun 19. päivänä 1979

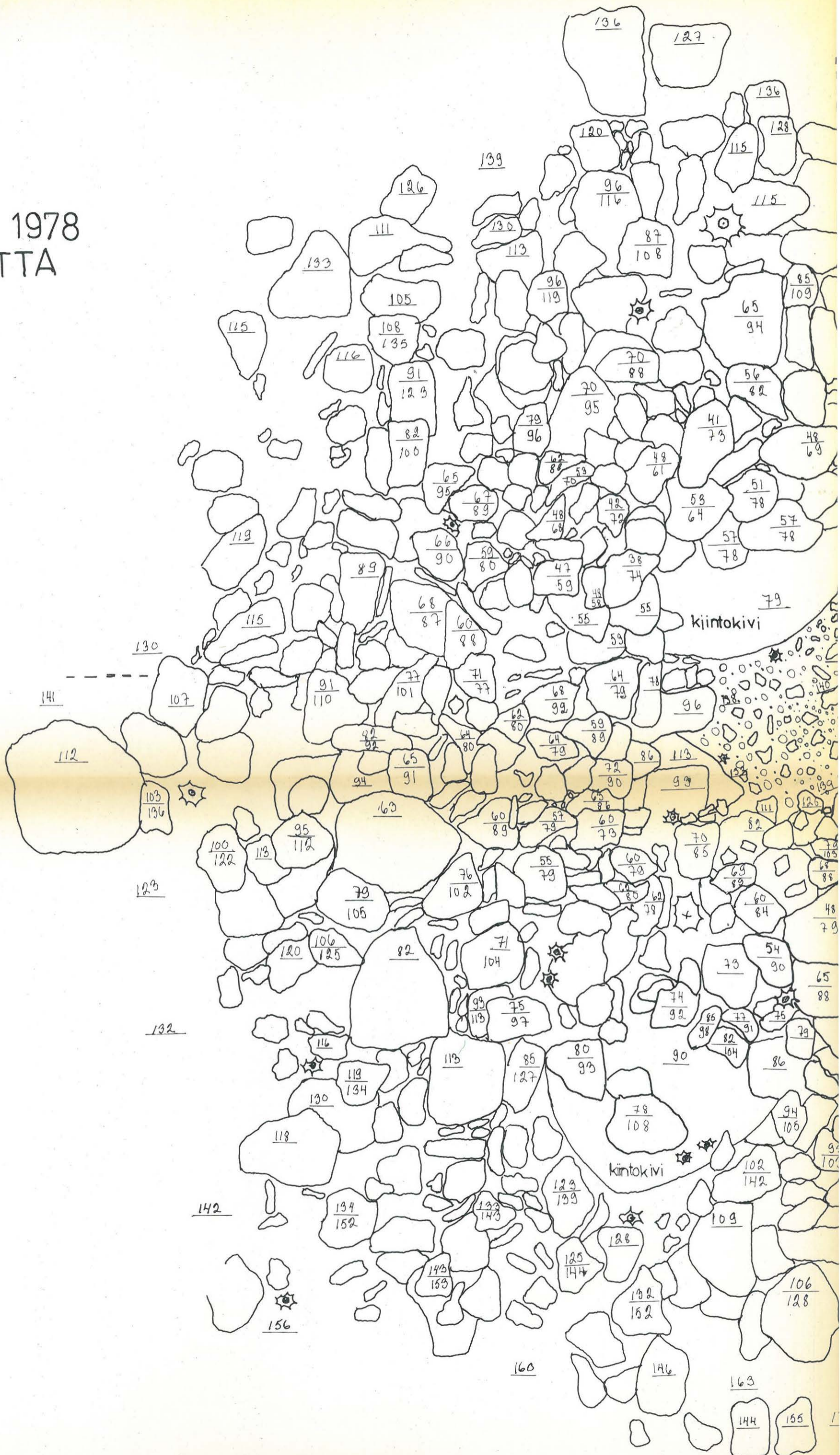
kaivausten vastuullinen johtaja

Unto Salo

apulaisjohtaja

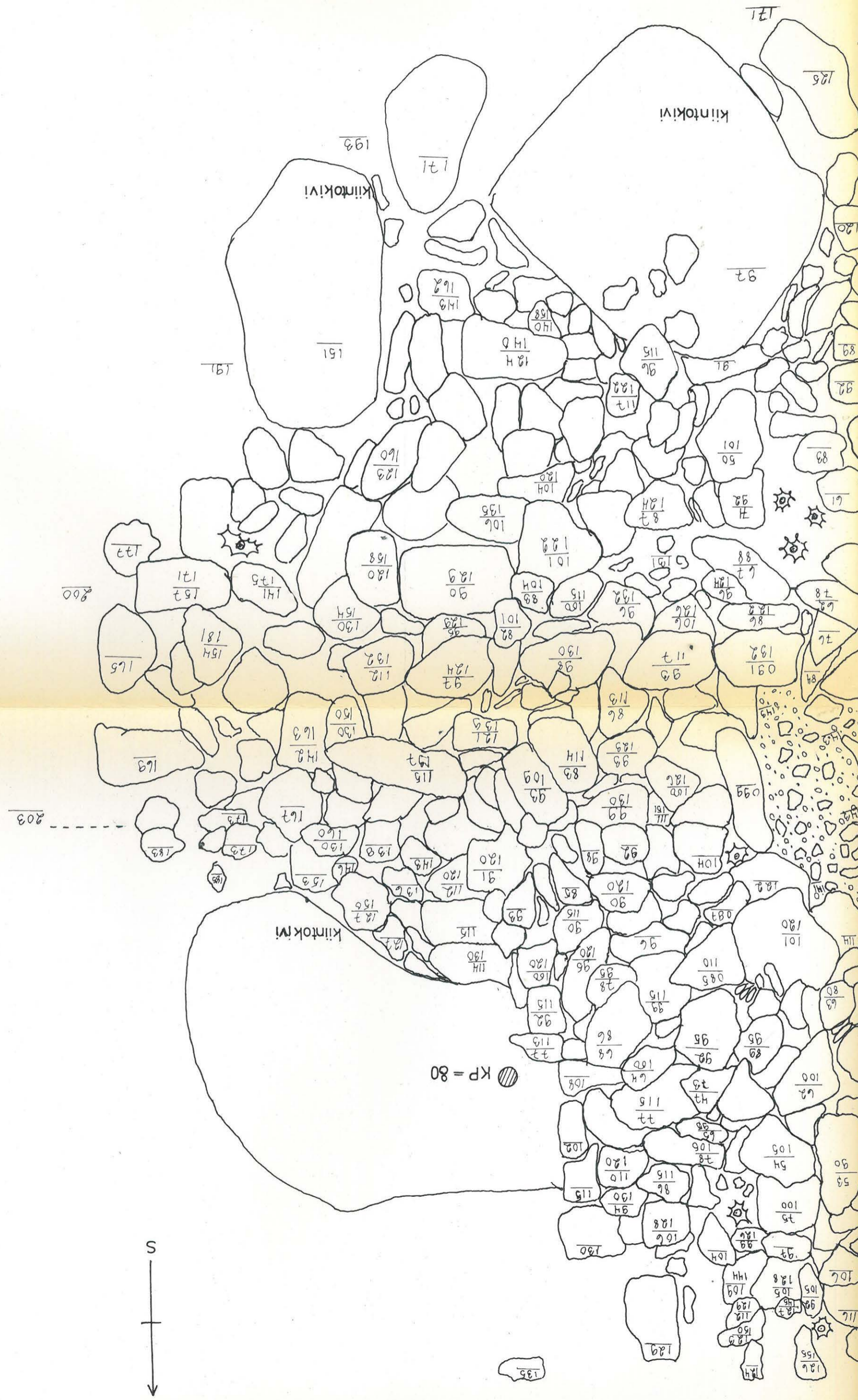

Tapani Tuovinen

Kartta 1
 ULVILA
 SUOLISTO
 MÄKELÄ
 T. Tuovinen 1978
 PINTAKARTTA
 MK 1:20
 KP = 80

 KANTO

 SORA

S
↓

KP = 80

200

203

Kiintokivi

Kiintokivi

Kiintokivi

135

125

171

193

171

191

191

97

149
148

141
140

115
96

97

129
160

104
104

101
50

92
74

177

171
157

141
135

180
158

129
90

101
88

115
96

129
96

101
96

141
96

129
96

169

181
154

169

112
124

124
97

130
98

117
93

132
160

129
96

169

130
150

121
139

114
109

129
93

129
96

129
100

129
96

183

173
160

146
130

138
120

148
120

120
91

112
120

129
85

129
90

129
96

129
96

129
96

129
96

187

153
127

146
127

136
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

129
115

110
95

110
95

110
95

110
95

110
95

115
98

115
98

115
98

115
98

115
98

100
64

100
64

100
64

100
64

100
64

115
77

115
77

115
77

115
77

115
77

105
78

105
78

105
78

105
78

105
78

110
86

110
86

110
86

110
86

110
86

106
94

106
94

106
94

106
94

106
94

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

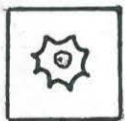
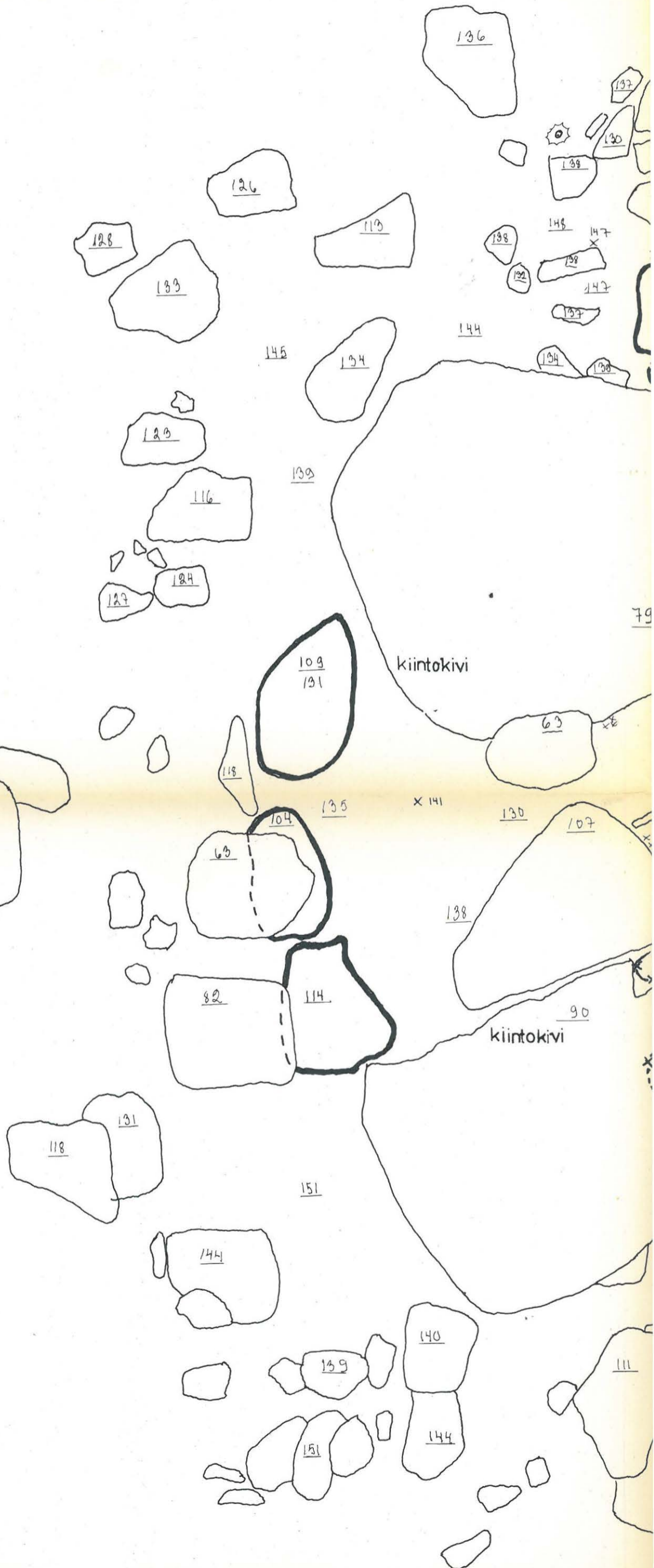
129

129

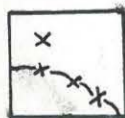
129

129

Kartta 2
 ULVILA
 SUOLISTO
 MAKELÄ
 T. Tuovinen 1978
 POHJAKARTTA
 MK 1:20
 KP = 80

KANTO

PALANUT LUUNSIRU JA
 LUUESIINTYMÄN RAJA

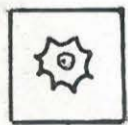
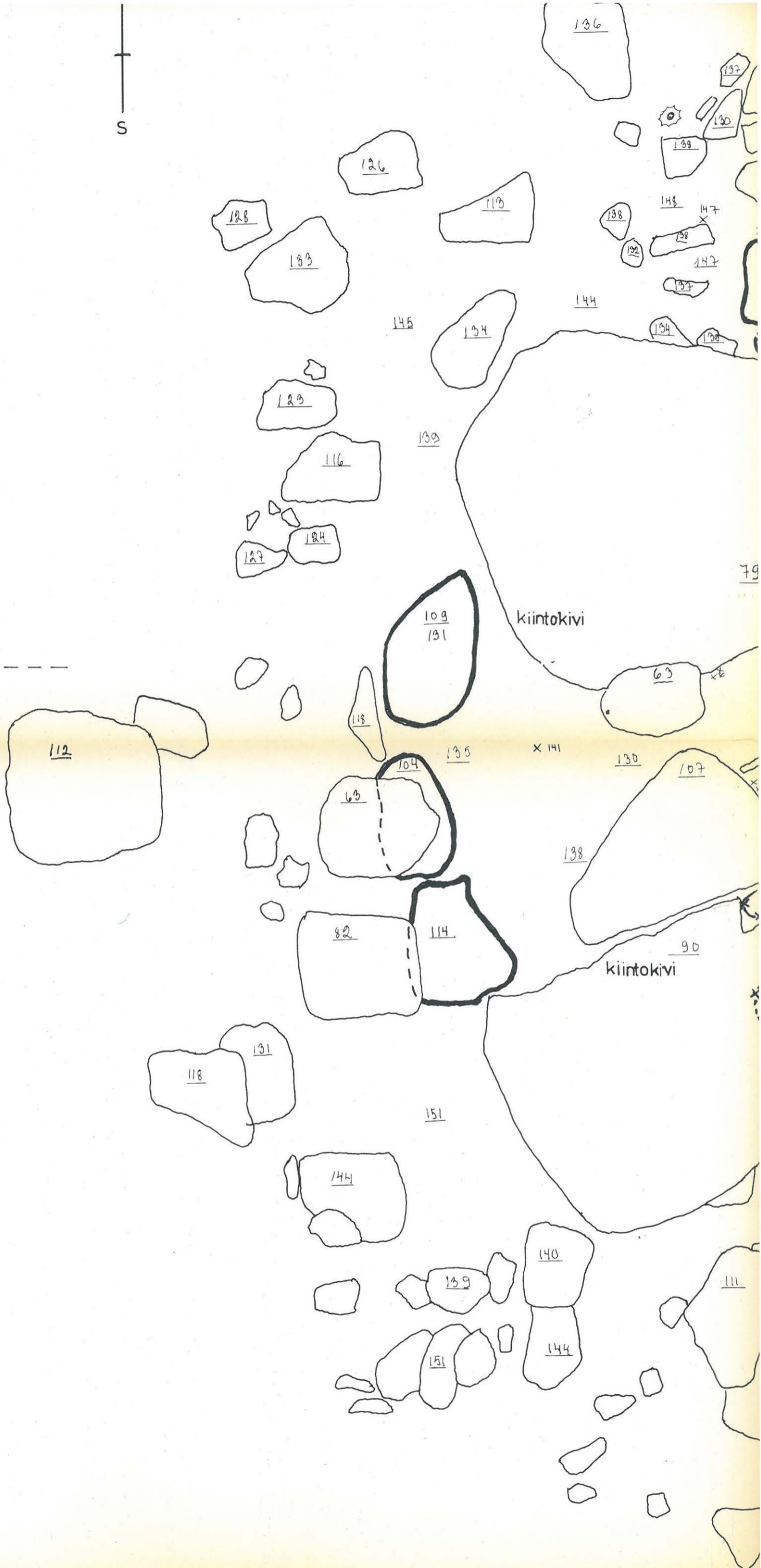
ULVILA
SUOLISTO
MAKELÄ

T. Tuovinen 1978

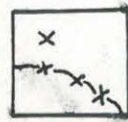
POHJAKARTTA

MK 1:20

KP = 80

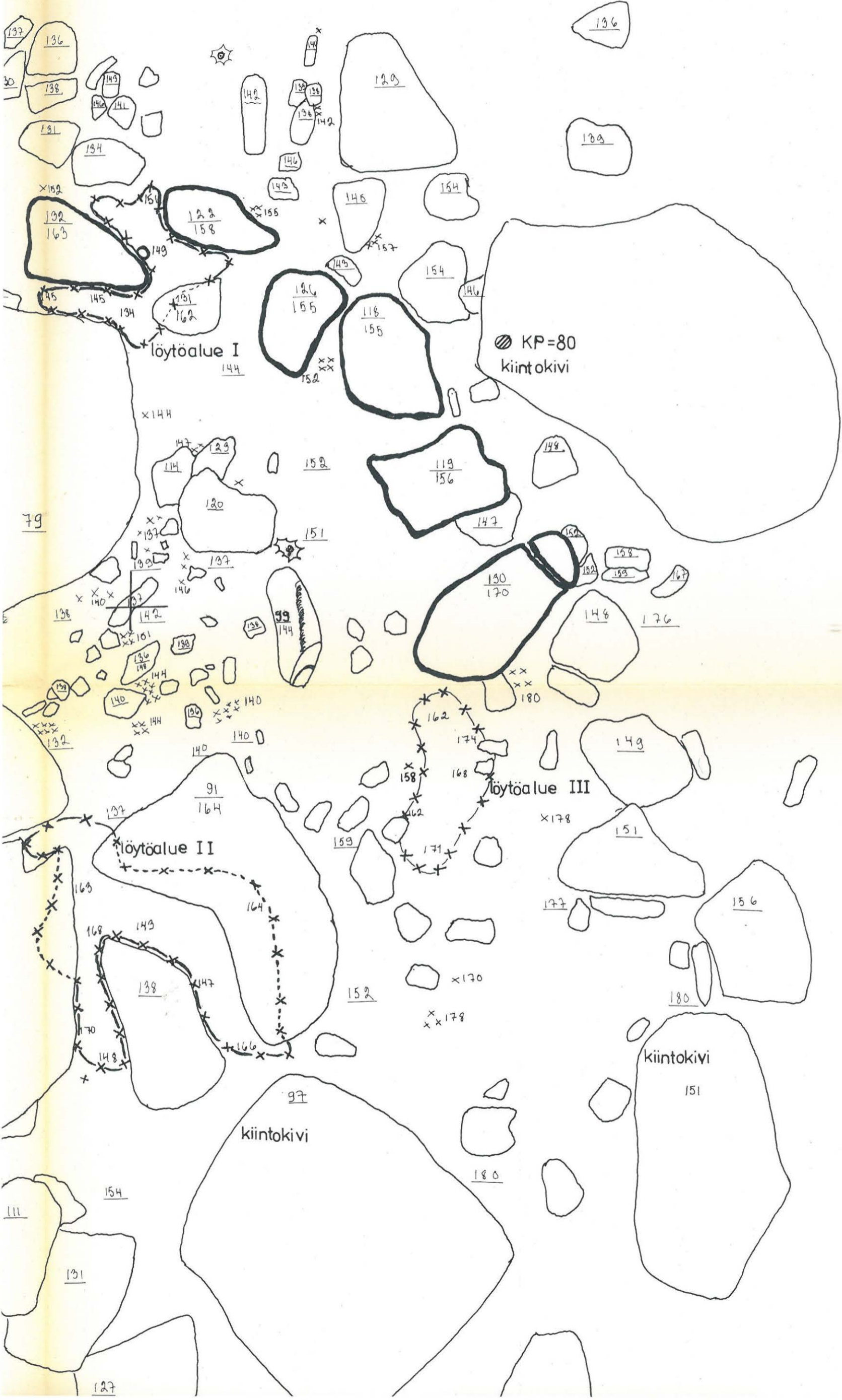
KANTO

PALANUT LUUNSIRU JA
LUUESIINTYMÄN RAJA

PRONSSIHOMETTA

79

löytöalue I
144

löytöalue II

löytöalue III

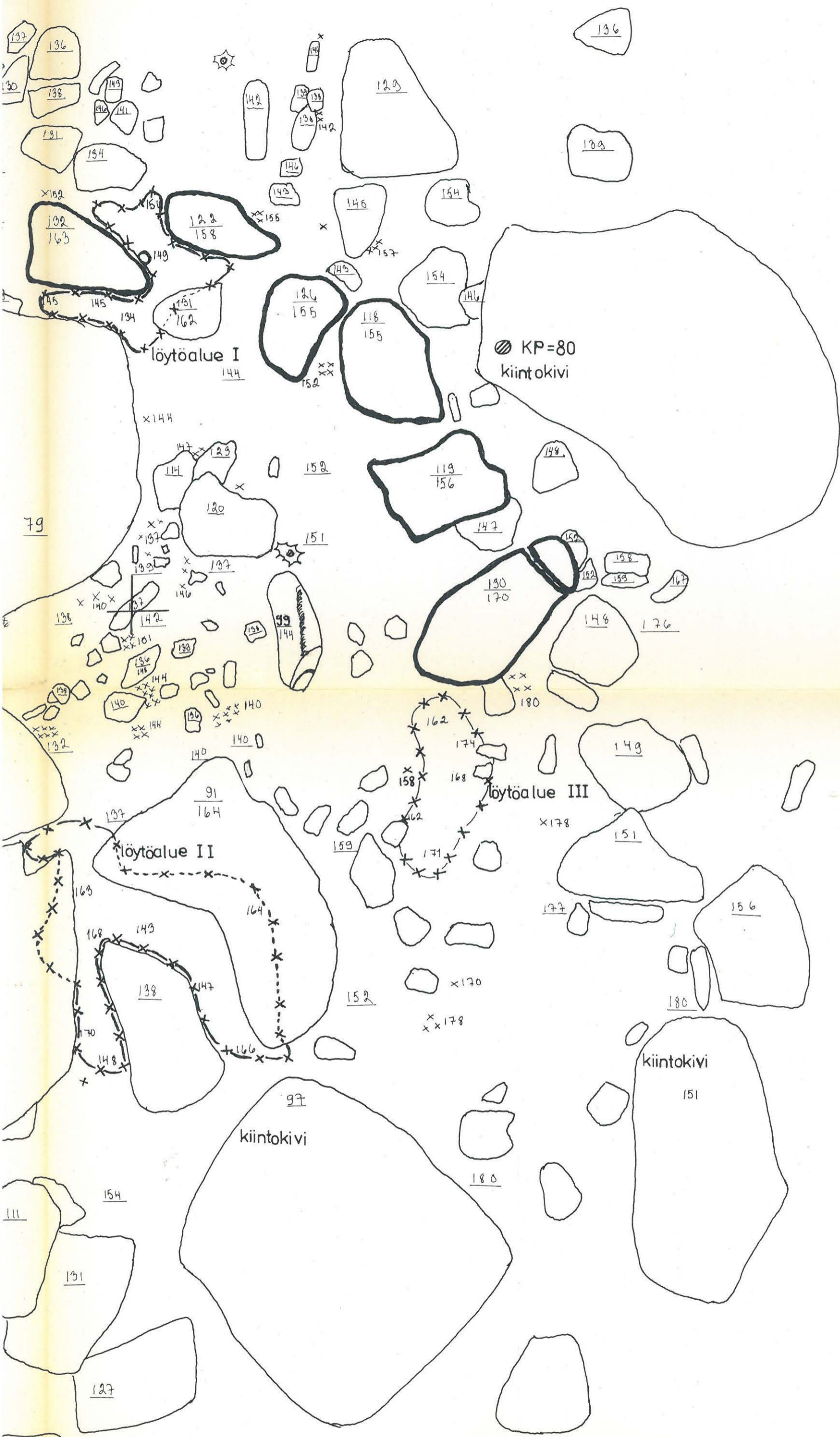
⊙ KP=80
kiintokivi

kiintokivi
151

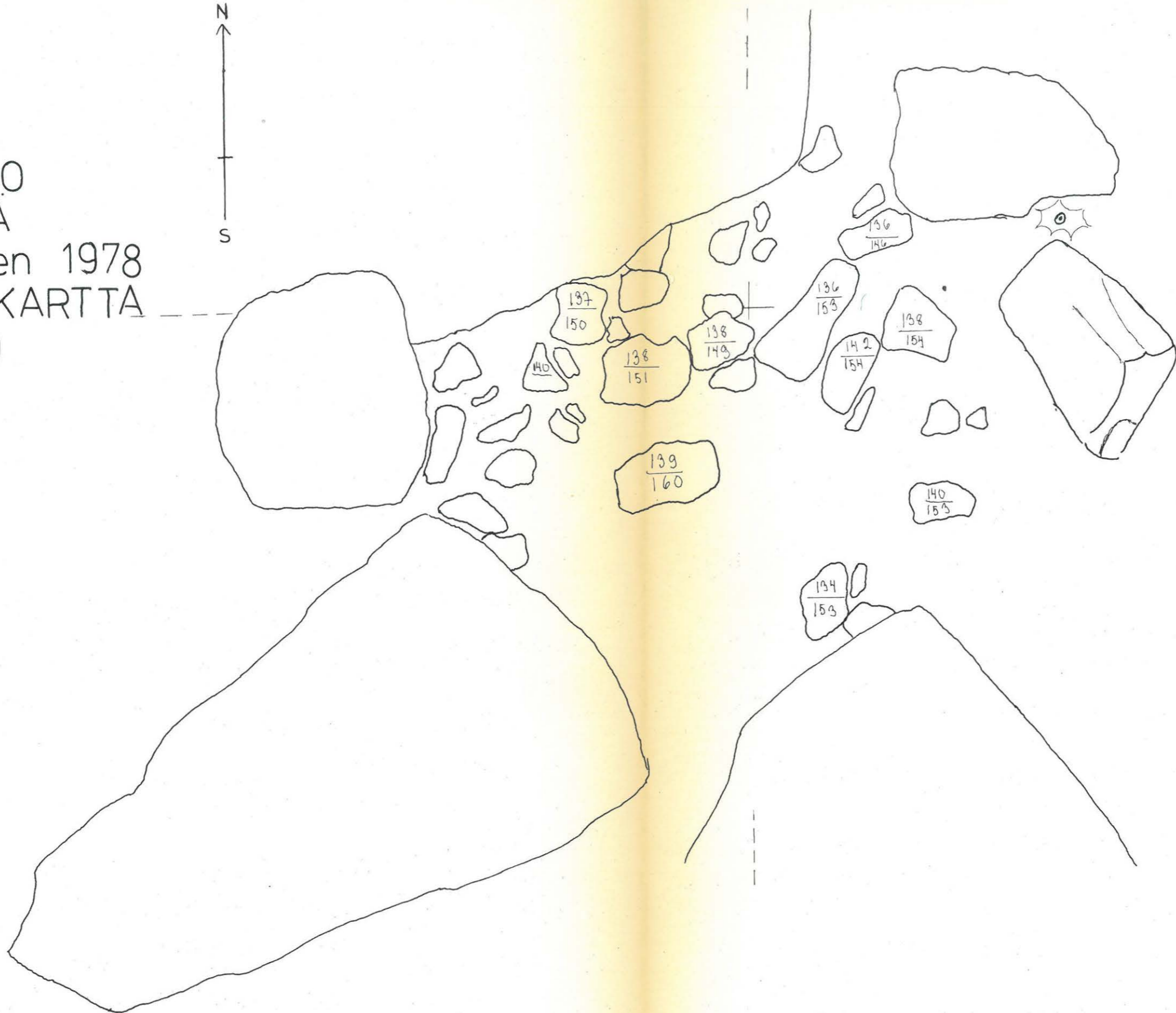
kiintokivi
97

III

127

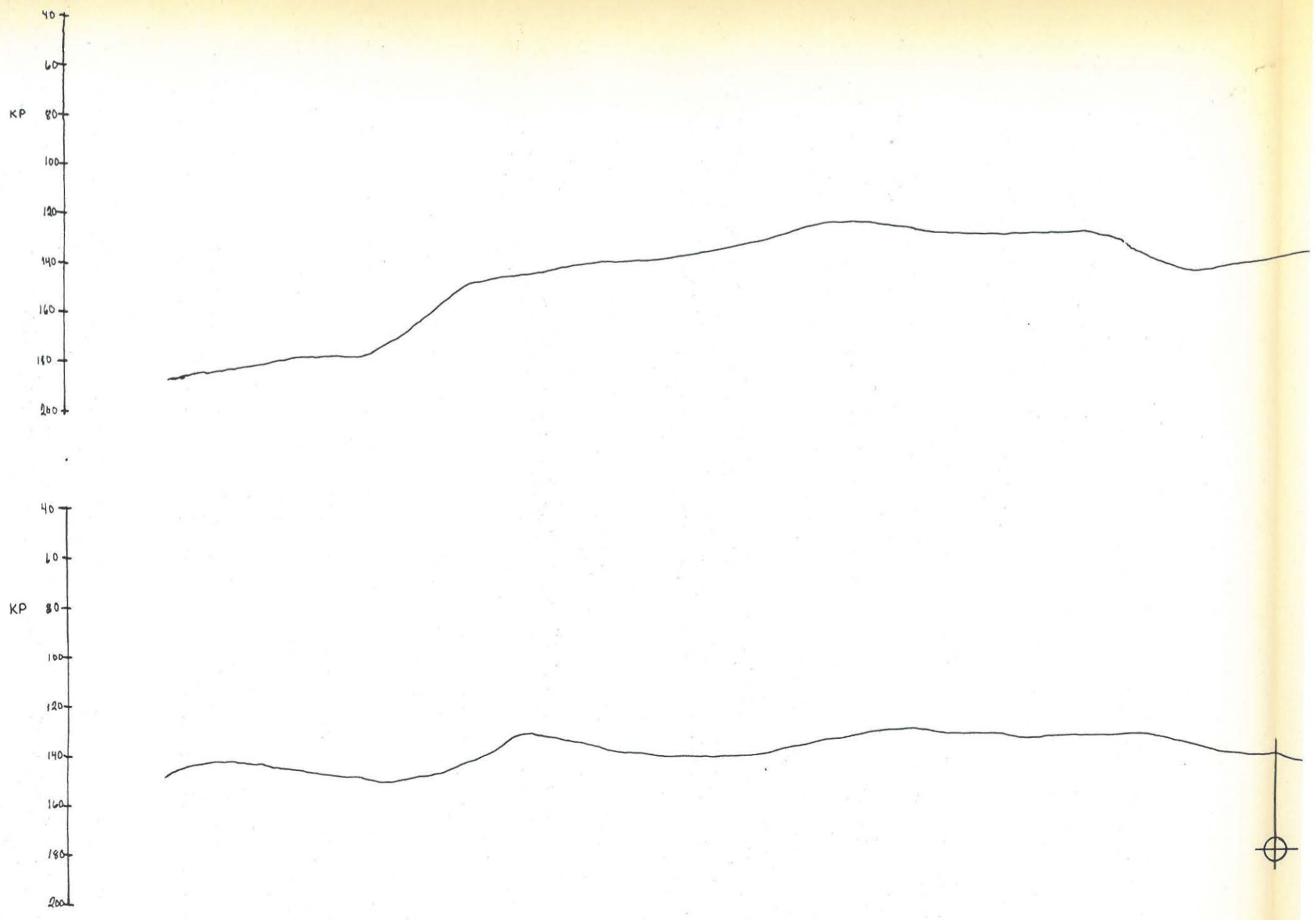
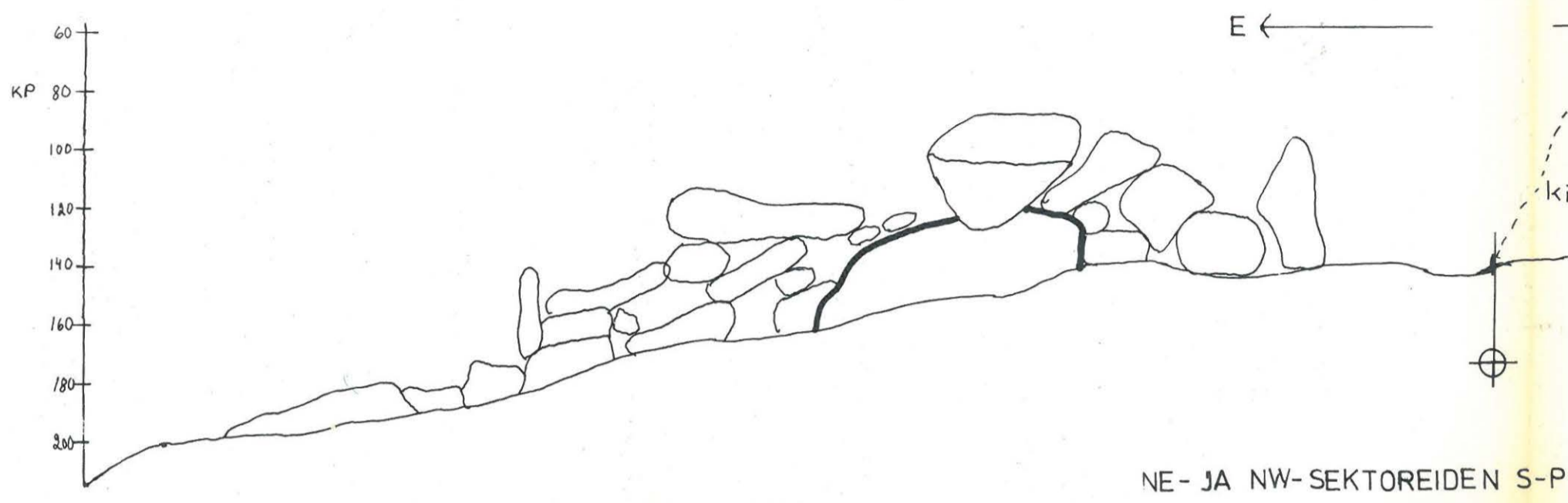

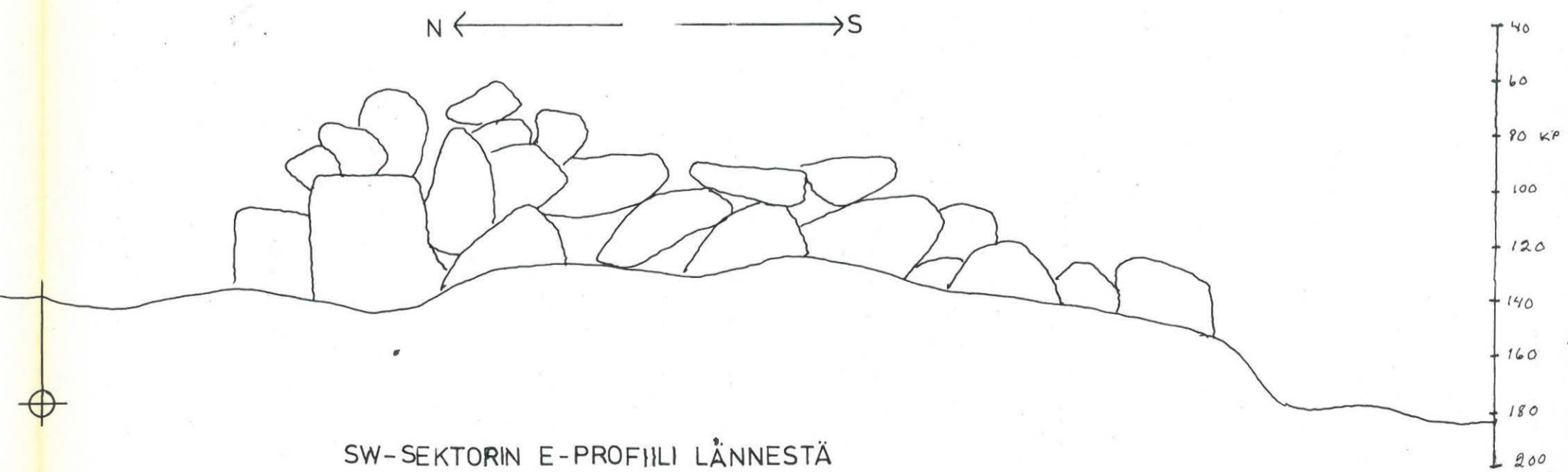
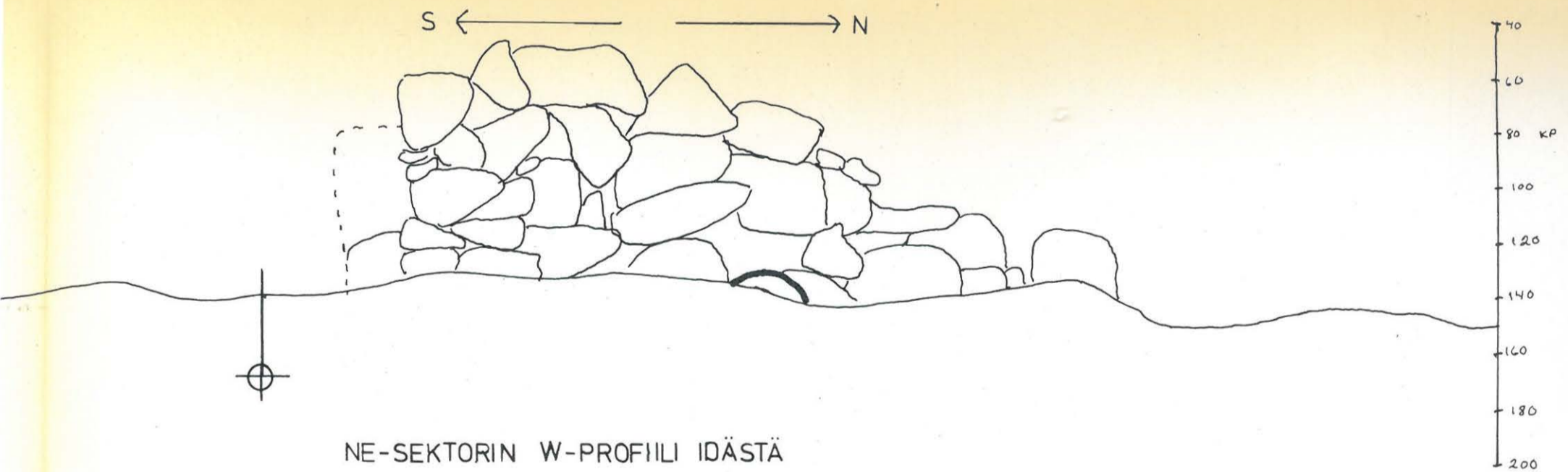
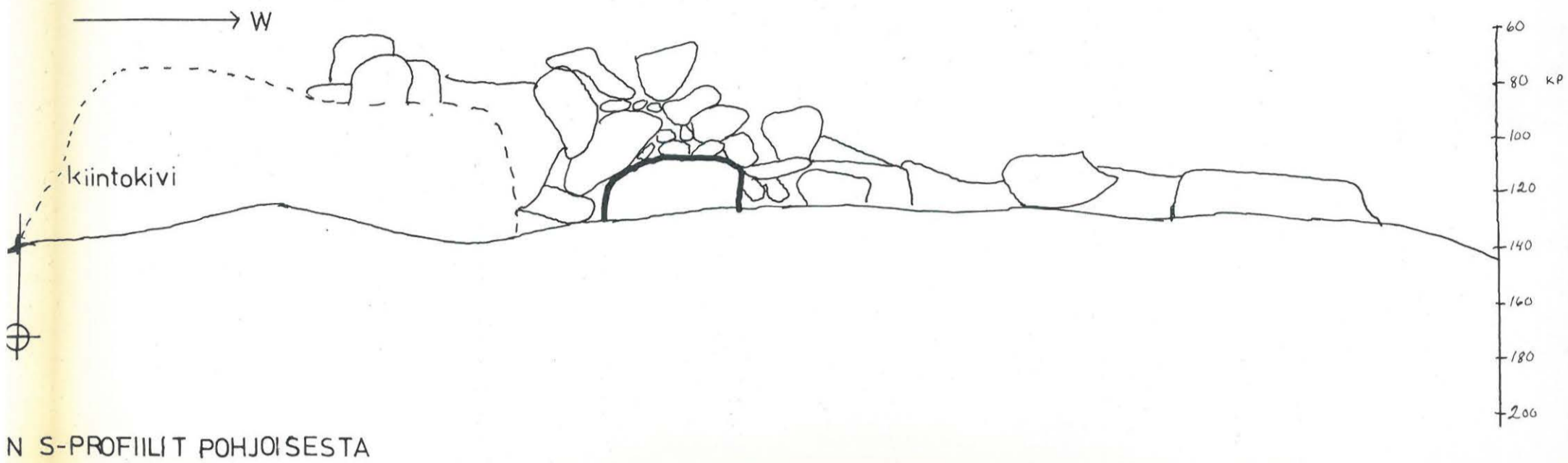
Kartta 3
ULVILA
SUOLISTO
MAKELA
T. Tuovinen 1978
DETALJIKARTTA
MK 1:10
KP= 80

KANTO

Kartta 4
ULVILA
SUOLISTO
MAKELA
T. Tuovinen 1978
PROFIILIKARTTA
MK 1:20
KP = 80

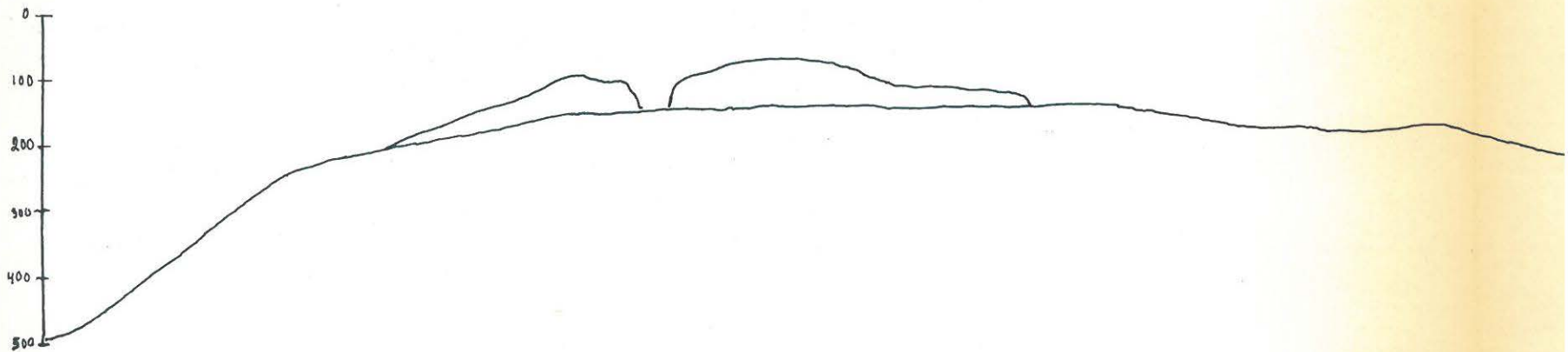

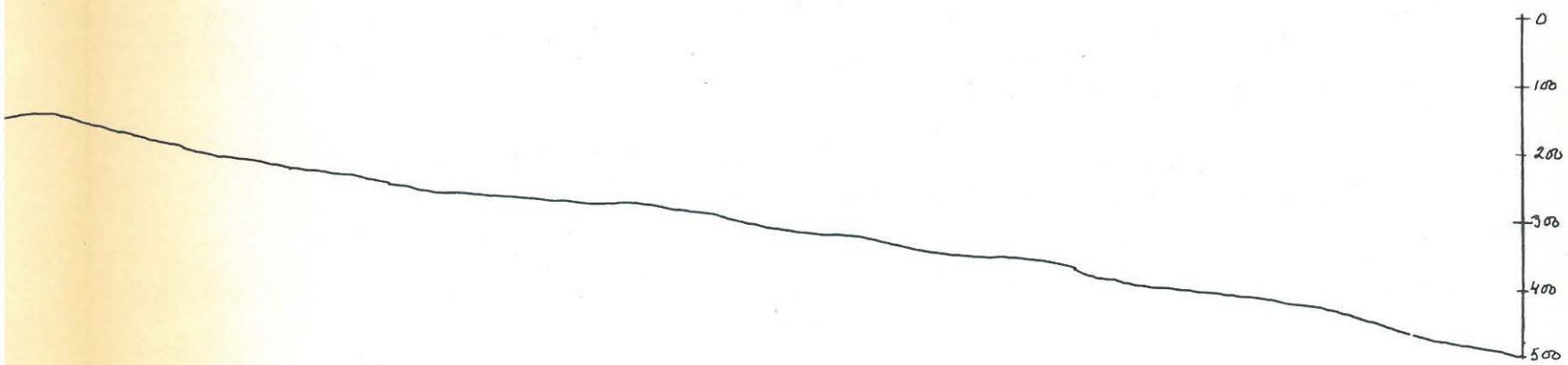
Kartta 5
ULVILA
SUOLISTO
MÄKELÄ
T. Tuovinen 1978
PINTAPROFIILIKARTTA
MK 1:100
KP = 80

E ← ————— → W

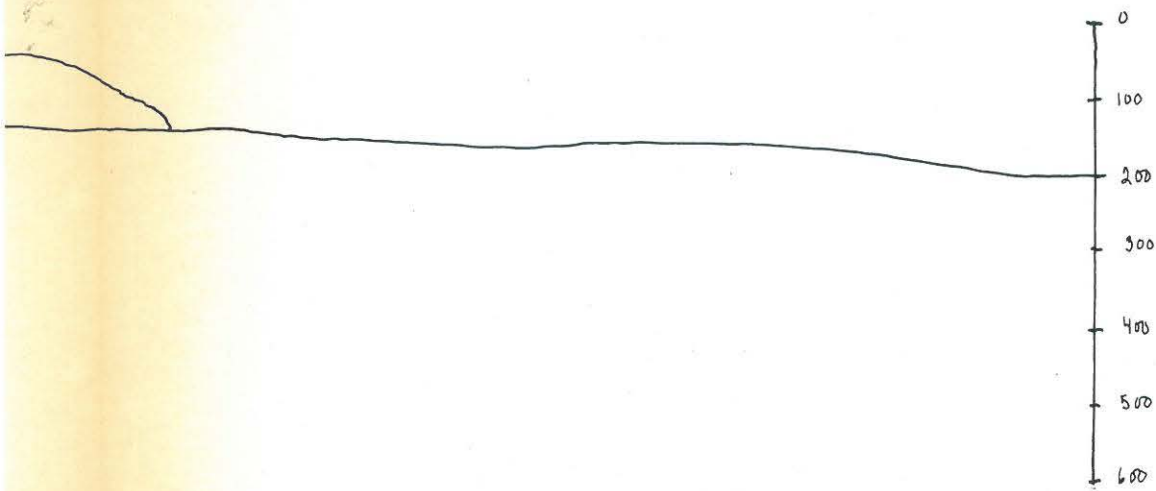

S ← —————

→ N

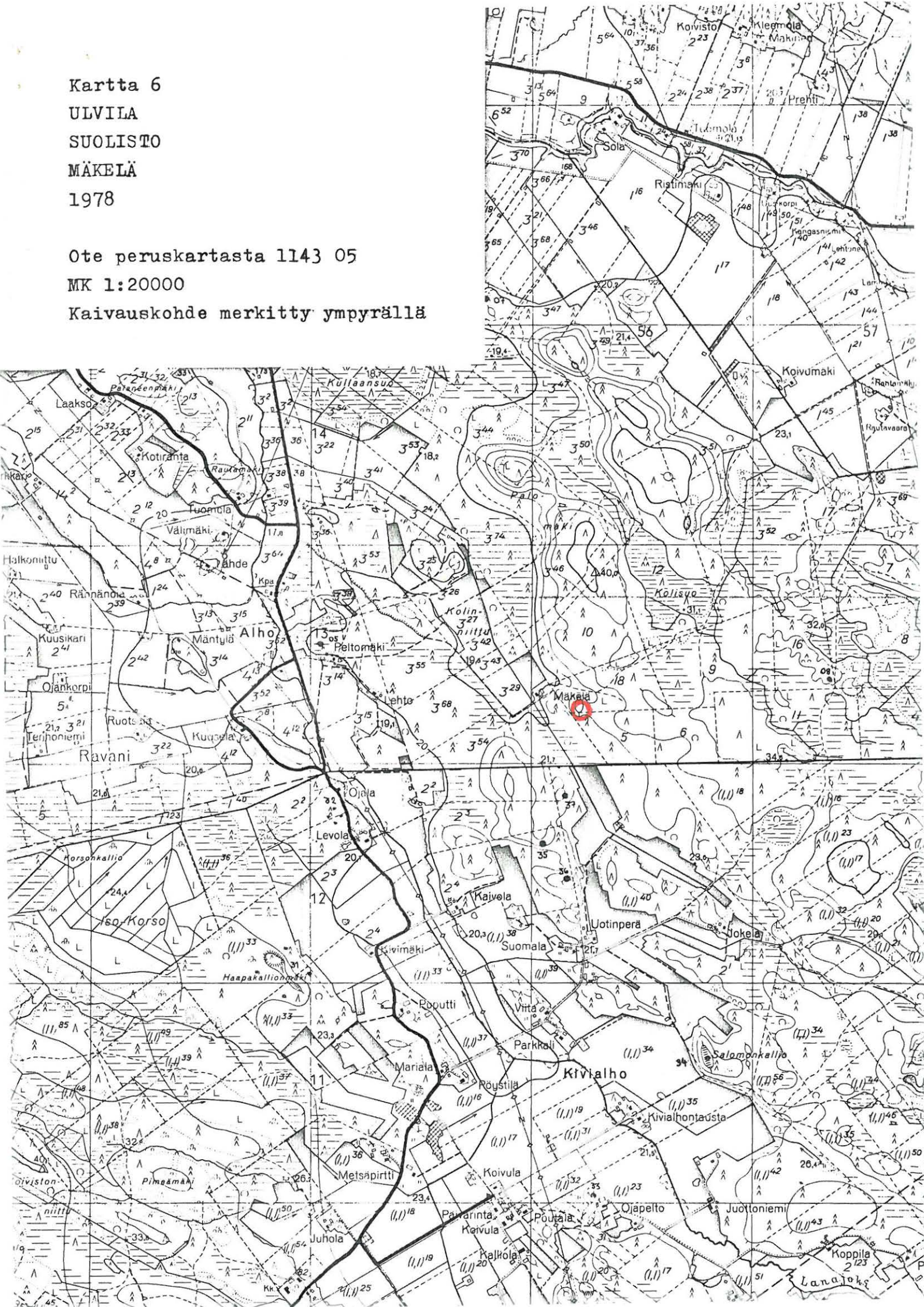

Kartta 6
ULVILA
SUOLISTO
MÄKELÄ
1978

Ote peruskartasta 1143 05

MK 1:20000

Kaivauskohde merkitty ympyrällä

Rauniota peittänyt kasvillisuus poistettu. SW.
Neg. 1607.

Raunion keskellä ollut kuoppa N. Vas. laidassa pysty-
laakakivi, alareunassa NW-sektorin kiintokivi.
Neg. 1610.

NE-sektorin pintakiveys W. Neg. 1622.

NW-sektorin pintakiveys E. Neg. 1625.

SW-sektorin pintakiveys E. Neg. # 1624.

SE-sektorin pintakiveys W. Neg. # 1623.

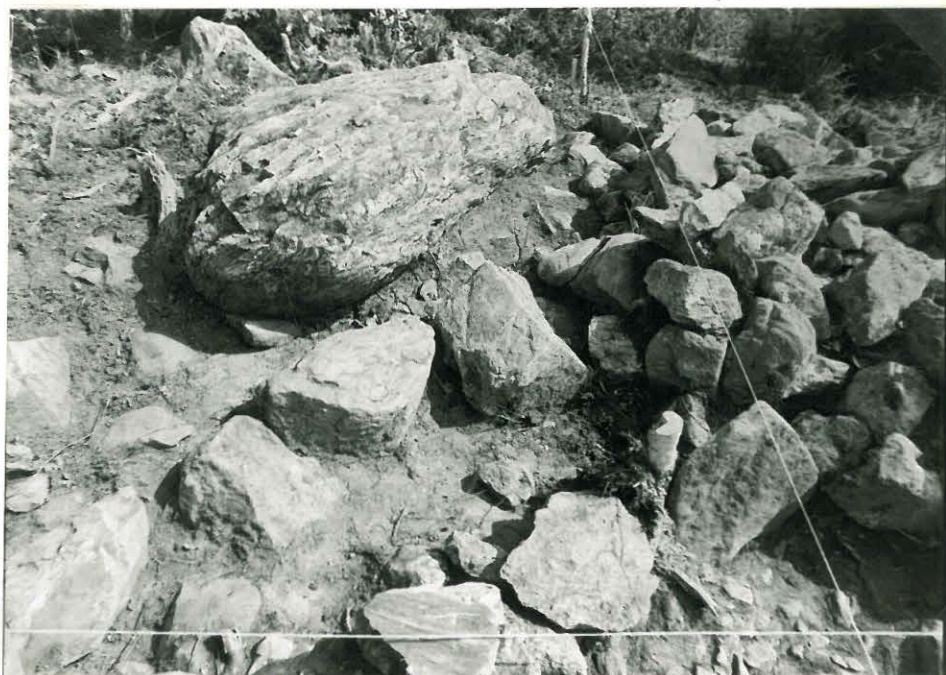
NE-sektorin W-profiili E. Neg. 1642.

NW-sektorin S-profiili N. Neg. 1653.

Raunion paasiarkku. Neg. 1679.

NE-sektorin pohjakerros W. Kehäkiveyksen osa.
Neg. 1636.

NW-sektorin pohjakerros W. Oik. laidassa kiinto-
kiven ja S-profiilin välissä kehäkivi. Neg. 1650.

SW-sektorin pohjakerros NE. Kehäkivet ja niitä
reunustavat pystypaadet. Neg. 1664.

Ulvila, Suolisto, Mäkelä 1978

SE-sektorin pohjakerros N. Löytöalue II oikeassa
laidassa olevan kiven takana. Neg. 1677.